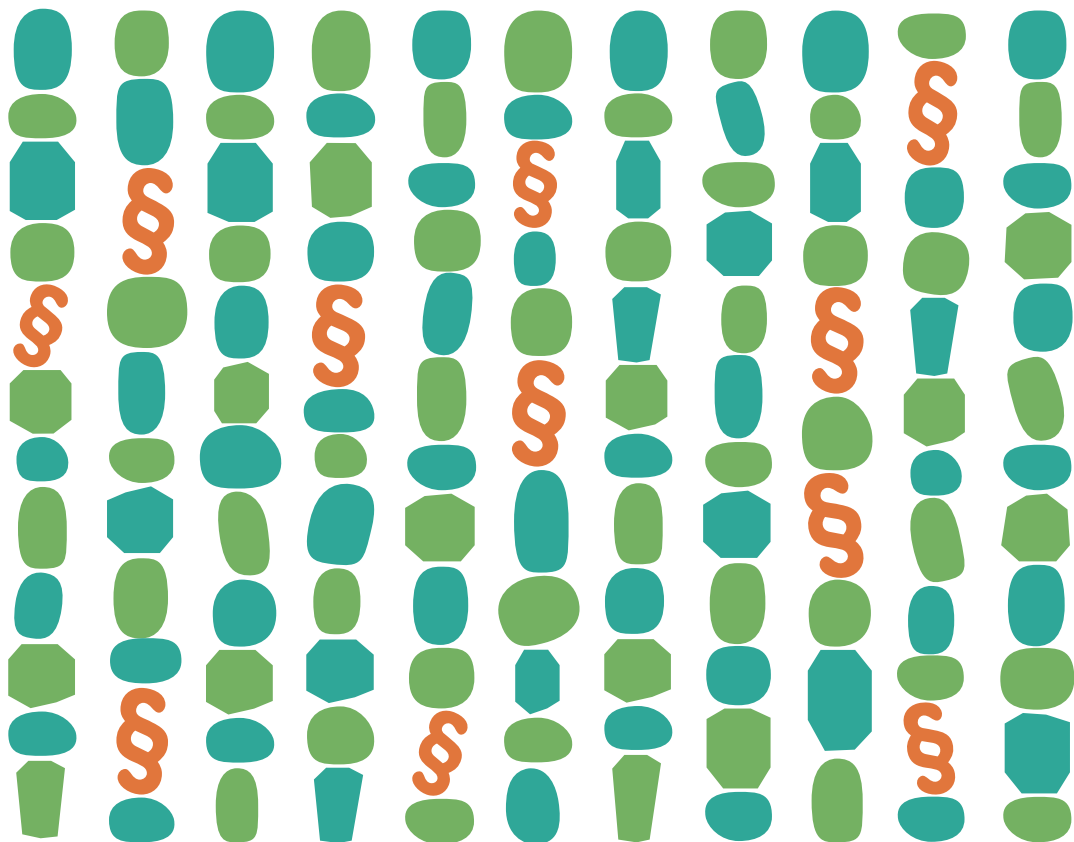

Utmaningar för skolan

Den nya skollagen och de nya reformerna

www.skolverket.se

På Skolverkets hemsida kommer information om arbetet med att införa den nya skollagen och reformerna att uppdateras kontinuerligt.

Upplysningstjänsten

Om du inte hittar svar på din fråga på hemsidan kan du vända dig till Skolverkets upplysningstjänst.

Telefon: 08-527 332 00, vardagar september–april 9–12 och 13–16.30 och maj–augusti 9–12 och 13–16.00

E-post: upplysningstjansten@skolverket.se

Upplaga: 7 000

Form: AB Typoform

Illustration: AB Typoform

Tryck: Danagårds Grafiska AB

Stockholm 2010

Reformer för bättre resultat i skolan

Den svenska skolan har många styrkor och förtjänster men den står nu inför en viktig utmaning: Elevernas kunskaper måste förbättras!

Såväl nationella som internationella undersökningar visar att kunskapsresultaten försvagats under en längre tid. Samtidigt har skillnaderna i resultat ökat både mellan individer och mellan skolor.

Det behövs alltså förbättringar för barn och elever i skolan och därför genomförs nu omfattande reformer. Skolverket och skolans huvudmän – kommunala och fristående – ska tillsammans se till att förändringarna genomförs på ett bra sätt.

Våren 2010 startar Skolverket ett flerårigt arbete med att informera och stödja genomförandet av skolreformerna 2011:

- en ny, modern skollag,
- en förändrad läroplan för förskolan,
- nya läroplaner för den obligatoriska skolan,
- en ny gymnasieskola,
- en ny betygsskala.

Dessutom förändras lärarutbildningen, lärarlegitimation ska införas och staten gör stora ekonomiska satsningar på lärarfortbildning, rektorsutbildning och utvecklingsstöd för förbättrad undervisning.

Jag är övertygad om att reformerna kommer att innebära en positiv vändning i kunskapsresultaten och en ännu bättre skola för Sveriges elever.

Per Thullberg
Generaldirektör

FOTO: STEFAN BORGIUS

Den nya skollagen

DEN NYA SKOLLAGEN är enkel, tydlig och anpassad till en målstyrd skola där kunskap står i fokus.

Lagen speglar ansvarsfördelningen mellan stat och huvudmän och tydliggör de uppgifter som beslutsfattare och verksamma ska ha i ett decentraliserat system. Detta innebär till exempel att rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation.

Huvudmännen ansvarar för att utbildningarna håller hög kvalitet och att de är likvärdiga. Barn, ungdomar och vuxna har rätt till utbildning av sådan kvalitet att de får likvärdiga förutsättningar att nå utbildningens mål. I lagen slås även fast att alla barn och elever ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt, utifrån sina egna förutsättningar.

Några viktiga förändringar

Gemensamma regler

Samma regler ska gälla för offentliga och fristående skolor, om inget annat anges. Det betyder att en verksamhet med fristående huvudman ska använda sig av samma läroplaner, kurs- och ämnesplaner, bestämmelser i skolformsförordningarna och övriga föreskrifter som den offentliga skolan. Fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning kan komma att få undantag när det gäller lärarbehörighet och betygssättning. Reglerna ska även i möjligaste mån vara desamma för alla skolformer.

Ökad rättssäkerhet för elever

Den nya lagen är tydligare och ger större rättssäkerhet för elever och vårdnadshavare. Beslut om till exempel åtgärdsprogram, nekad skolplacering på grund av ekonomiska och organisatoriska svårigheter och skolskjuts kommer att kunna överklagas.

Rektorns och förskolechefens ansvar och beslutanderätt förtydligas

Rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation och ska fatta de beslut och ha det ansvar som framgår av lagar och andra bestämmelser. Alla beslut om särskilt stöd samlas hos rektorn respektive förskolechefen och rektorns ansvar för betygssättningen förtydligas. En nyhet är att rektorn och förskolechefen får delegera beslutanderätten i de fall där inget annat anges.

Systematiskt kvalitetsarbete

Kraven på kvalitetsredovisningar och kommunala skolplaner tas bort. I stället ska huvudmannen planera, följa upp och utveckla sin verksamhet på det sätt som denne anser vara lämpligast. Arbetet ska dokumenteras och huvudmannen måste alltid agera om det vid en utvärdering framkommer att det finns brister i verksamheten.

Ny betygsskala

När betyg sätts ska en betygsskala med betygen A, B, C, D, E och F användas. Betygsstegen A – E betecknar godkända resultat och F betecknar icke godkänt resultat. Betygsregleringen flyttas från förordning till lag och ska användas vid alla utbildningar i de skolformer där betyg sätts.

Tillsynen förstärks

Det blir ett tydligt stöd i lagen i fråga om tillsynen av skolan och Statens skolinspektion får utökade sanktionsmöjligheter.

► **Läs mer på skolverket.se**

Förskolan och annan pedagogisk verksamhet

FÖRSKOLANS PEDAGOGISKA UPPDRAG ska stärkas och förskolan ska förbereda barnen för fortsatt utbildning. En förtydligad läroplan ska gälla för både fristående och kommunala förskolor.

Några viktiga förändringar

Undervisning i förskolan

Förskolan blir en egen skolform och förskolans verksamhet kommer därför att omfattas av begreppen utbildning och undervisning. Huvudmannen ska använda förskollärare för undervisningen, men det kan också finnas annan personal för att främja barnens utveckling och lärande.

Förskolechef

Förskolechef har inte tidigare varit en reglerad befattning. I den nya skollagen regleras förskolechefens lednings- och samordningsansvar. Förskolechefer får till exempel ansvar för den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet och ansvaret för att barn i behov av särskilt stöd får det. Bestämmelserna gäller för både fristående och kommunala förskolor.

Omsorg under nätter och helger

Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola inte finns i den omfattning som behövs, till exempel nattetid eller under helger. Denna verksamhet är inte förskola men har kvalitetskrav när det gäller exempelvis värdegrund, lokaler och gruppstorlek.

► Läs mer på skolverket.se/lpfo98

Förskoleklassen, grundskolan och de andra obligatoriska skolformerna samt fritidshemmet

GRUNDSKOLAN, GRUNDSÄRSKOLAN, SPECIALSKOLAN OCH SAMESKOLAN

kommer att få varsin samlad läroplan som även innehåller kursplaner och kunskapskrav. Dessa kommer att gälla för fristående, kommunala och statliga skolor. Kursplanerna blir mer konkreta genom att ett centralt innehåll anges för varje ämne.

Några viktiga förändringar

Timplan och lokalt tillval

Alla skolor ska följa den nationella timplanen med undantag för de skolor, som deltagit i försöksverksamheten utan timplan och de fristående skolorna. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen.

Individuell utvecklingsplan

Bestämmelserna om den individuella utvecklingsplanen och utvecklingsamtalet återfinns nu i skollagen och gäller för fristående, kommunala och statliga skolor.

Närhetsprincipen

Närhetsprincipen ska även i fortsättningen vara huvudregel för vilken skola en elev ska gå i. Möjligheten till färdighetsprov vid antagning och urval till grundskoleutbildning kan komma att regleras för utbildningar som kräver att en sökande har speciella färdigheter. Detta kan i vissa fall innebära att närhetsprincipen får frångås. Närhetsprincipen kan även frångås genom att en elev som går i förskoleklassen vid en skolenhet ges företräde framför de elever som inte går där men som på grund av närhetsprincipen skulle placeras vid den skolenheten.

Mottagande i särskolan

Den obligatoriska särskolan byter namn till grundsärskolan.

Innan en elev börjar i särskolan ska en utredning fastställa att barnet har en utvecklingsstörning. Utredningen ska omfatta en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. I utredningen ska skolan samråda med barnets vårdnadshavare.

Det kan finnas fall där det är uppenbart att en elev inte har förutsättningar att klara en utbildning i grundskolan, men där vårdnadshavaren ändå vill att eleven ska gå där. I sådana fall ska hänsyn till barnets bästa vara styrande. Ett barn kommer därför att kunna tas emot i grundsärskolan utan sin vårdnadshavares medgivande om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa. Detta ska dock bara ske i undantagsfall.

Elever med autism ska i normalfallet inte längre höra till grundsärskolans målgrupp utan ska endast gå där om de också har en utvecklingsstörning.

Fritidshemmet

Begreppen utbildning och undervisning blir tillämpliga i fritidshemmet. Den kommun där eleven går i skola (skolkommunen) ska erbjuda fritidshem. Fristående skolor får erbjuda sina elever fritidshem, men om detta inte sker är det kommunen där eleven bor (hemkommunen) som ska erbjuda fritidshem. Även de statliga specialskolorna och sameskolorna kan nu vara huvudmän för fritidshem.

► Läs mer på skolverket.se/skola2011

Gymnasieskolan

HÖSTEN 2011 STARTAR en ny gymnasieskola som syftar till att höja kvaliteten och att fler elever ska nå målen. Bakgrunden till förändringarna är att för många elever hoppar av eller avslutar gymnasiet utan att ha nått målen. Ett annat problem har varit att lokalt utformade program och kurser ibland lett till sänkta krav. Utbildningsutbudet ska vara kvalitets-säkrat och överblickbart. Den nya gymnasieskolan innehåller 18 program med 60 inriktningar jämfört med dagens 17 respektive 35. Samtidigt ska en tydligare reglering leda till att likvärdigheten i utbildningarna ökar.

Några viktiga förändringar

Ändrade antagningskrav

Kraven för att komma in på gymnasiet förändras. I framtiden måste eleven ha godkända betyg i svenska, engelska och matematik samt i minst nio andra ämnen för att vara behörig till de högskoleförberedande programmen. För att vara behörig till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik samt i minst fem andra ämnen.

Två examina

Skillnaden mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program blir tydlig. Eleverna ska vara bättre förberedda för yrkeslivet eller för högskolestudier än i dag. Högskoleförberedande examen kommer att ge grundläggande högskolebehörighet. Även på ett yrkesprogram ska eleverna ha möjlighet att uppnå grundläggande högskolebehörighet under gymnasieutbildningen. Inom yrkesprogrammen kommer även en lärlingsutbildning att kunna genomföras på arbetsplats.

Nya examensmål

Helt nya examensmål ersätter dagens programmål. Examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen på respektive program. Eftersom de ska styra utbildningen och gymnasiearbetets utformning och innehåll måste även inriktningar, yrkesutgångar och särskilda varianter kunna kopplas till examensmålen.

Skolverket ska godkänna vissa utbildningar

Vissa utbildningar i den nya gymnasieskolan kan behöva avvika från den nationella programstrukturen. En huvudman som vill skapa en sådan utbildning kan ansöka om särskild variant eller riksrekrytering hos Skolverket. Särskilda varianter ska kunna inrättas inom nationella program medan de riksrekryterande utbildningarna även kan ha egna examensmål. Besluten kommer att vara tidsbestämda.

Det kommer att finnas olika former av riksrekryterande utbildningar i den nya gymnasieskolan. En typ av riksrekryterande utbildning är de som är motiverade av behov på arbetsmarknaden och som inte kan tillgodoses på annat sätt. Det kan även finnas riksrekryterande spetsutbildningar inom idrottsområdet, det estetiska området, matematik, naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora.

Entreprenörskap

Betoningen på entreprenörskap är stark och ska genomsyra hela gymnasieskolan. Eleverna ska ha möjlighet att fördjupa sig i entreprenörskap och företagande inom alla program. Inom vissa program lyfts entreprenörskap fram särskilt tydligt.

Introduktionsprogram

Fem introduktionsprogram ska ersätta dagens individuella program för att bättre svara mot elevernas behov. Introduktionsprogrammen blir preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintroduktion. Programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion utformas för en grupp elever. Övriga introduktionsprogram utformas för enskilda elever utifrån deras behov. För vissa introduktionsprogram kommer det att finnas behörighetskrav.

Yrkesutbildningarna samverkar med arbetslivet

Det har inrättats ett nationellt programråd för varje yrkesprogram för att stärka samarbetet mellan gymnasieskolan och arbetslivet. Det bör också finnas lokala programråd.

Gymnasiesärskolan

Gymnasiesärskolan är under utredning och förslaget kommer att redovisas den 15 januari 2011. Därefter fattar regeringen beslut om den nya gymnasiesärskolan och Skolverkets arbete med nya ämnesplaner kan påbörjas.

► **Läs mer på skolverket.se/gy2011**

Vuxenutbildning

MÅLET FÖR KOMMUNAL VUXENUTBILDNING är att vuxna ska få stöd och stimulans i sitt lärande. Utgångspunkten ska vara den enskildes behov och förutsättningar och att den som fått minst utbildning ska prioriteras. Det är regeringens avsikt att de nya bestämmelserna för vuxenutbildningen ska börja gälla från och med den 1 juli 2012.

Några viktiga förändringar

Behov, förutsättningar och individuella lösningar

Liksom tidigare ska den studerandes behov och förutsättningar styra upplägget av utbildningen. Varje vuxenstuderande ska ha en individuell studieplan som ska innehålla uppgifter om utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Den som inte har uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har rätt att göra det inom vuxenutbildningen på gymnasial nivå.

Nya benämningar

Kommunal vuxenutbildning ska ges på grundläggande och gymnasial nivå. Benämningarna grundläggande respektive gymnasial vuxenutbildning tas bort. Syftet är att tydliggöra att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll att följa.

Särvux och svenskundervisning för invandrare (sfi) byter namn till särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Validering och intyg

Begreppet validering definieras i skollagen. Validering kan ske inom ramen för en orienteringskurs. Den som vill ska få resultatet av en validering skriftligt.

Alla skolformer inom vuxenutbildningen får möjlighet att utfärda intyg. Intyg ska kunna utfärdas om den som slutfört en kurs vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom ett betyg. Rektorn utfärdar intyg och huvudmannen ansvarar för att de studerande får information om möjligheten.

Ansökan och avgifter

När en hemkommun beslutar att inte stå för kostnaderna för en utbildning som anordnas av en annan huvudman har den studerande rätt att överklaga beslutet hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Möjligheten att ta ut ansökningsavgift för utbildning på gymnasial nivå tas bort.

► [Läs mer på skolverket.se](http://skolverket.se)

Att förändra framgångsrikt

UNDER 2010–2012 HAR SKOLVERKET regeringens uppdrag att informera om och förbereda för reformerna. Det är viktigt att förändringarna slår igenom i alla utbildningsformer i hela Sverige.

Ansvarsfördelningen mellan Skolverket och huvudmännen

Implementeringsinsatserna ska utgå från en tydlig ansvarsfördelning mellan staten och skolhuvudmannen. Statens uppdrag är att informera om förändringarna och erbjuda verktyg som underlättar för målgrupperna att enkelt ta del av all nödvändig information. Skolhuvudmannens ansvar är att ge personalen i alla skolformer möjlighet att bli väl insatta i hur förändringarna i skollagen och reformerna påverkar arbetet i förskolan och skolan.

Tips för ett lyckat förändringsarbete

Utvärderingar för ett framgångsrikt genomförande i samband med införandet av tidigare reformer visar på några viktiga faktorer som ständigt återkommer.

- Huvudmännen behöver ha genomtänkta och väl förankrade modeller för hur den lokala organisationen som arbetar med förändringen ska se ut och fungera.
- Lärarna är nyckelpersoner vid implementeringen – de måste ha kunskaper om vad förändringarna handlar om och engageras och involveras i genomförandet.
- Rektorer och förskolechefer är en avgörande grupp. De måste få tidig kunskap om förändringarna och ha förmåga att stödja lärarna i förändringsprocessen.
- Den person eller den grupp i en kommun, på en förskola eller skola som är ansvarig för att stödja sina kollegor vid förändringsprocessen behöver ha:
 - ett tydligt uppdrag från sin arbetsgivare,
 - klart formulerade åtaganden,
 - en tydlig ansvarsfördelning,
 - tydligt kommunicerade förväntningar på vad de ska åstadkomma, samt
 - stöd av en kontinuerlig uppföljning och möjlighet att ändra inriktning på insatserna vid behov.

Stöd och verktyg

För att skolor ska kunna utveckla och bedriva utbildning på ett likvärdigt sätt och med hög kvalitet erbjuder Skolverket olika former av stöd. I augusti startar en serie konferenser riktade till rektorer och förskolechefer. De följs senare under hösten av insatser riktade till lärare. Skolverket kommer att utarbeta kommentar-material till de nya styrdokumenterna, informationsblad till den nya skollagen, nya föreskrifter och allmänna råd. Det kan även handla om kompetensutveckling för skolans personal, verktyg för att utveckla pedagogisk verksamhet eller nya forskningsrön. Allt detta kommer att finnas tillgängligt på www.skolverket.se. Nedan finns ett axplock av Skolverkets stöd.

Rektorsprogrammet

Rektorsprogrammet är obligatoriskt för rektorer anställda efter den 15 mars 2010. www.skolverket.se/rektorsprogrammet

Lärofortbildning

Lärofortbildningen ger lärare möjlighet att fördjupa sig inom sitt ämnesområde och/eller att bredda sig och skaffa nya ämneskunskaper. www.skolverket.se/fortbildning

Förskolelyftet

Förskolelyftet ska utveckla förskolepersonalens förmåga att stimulera förskolebarns språkliga och matematiska utveckling samt ge förskolan användbara verktyg för att utvärdera sin verksamhet. www.skolverket.se/forskolelyftet

IT i skolan

IT i skolan ger stöd åt lärare och pedagoger som vill utveckla och modernisera sin undervisning med hjälp av IT och media. www.skolverket.se/itiskolan

Värdegrund

Ett flertal olika aktiviteter är planerade för arbete med värdegrundsfrågor inom skolan. På den nya webbportalen, som

lanseras under försommaren 2010, kommer information om utbildningar, konferenser och annat inom området att finnas. www.skolverket.se/vardegrund

Statsbidrag

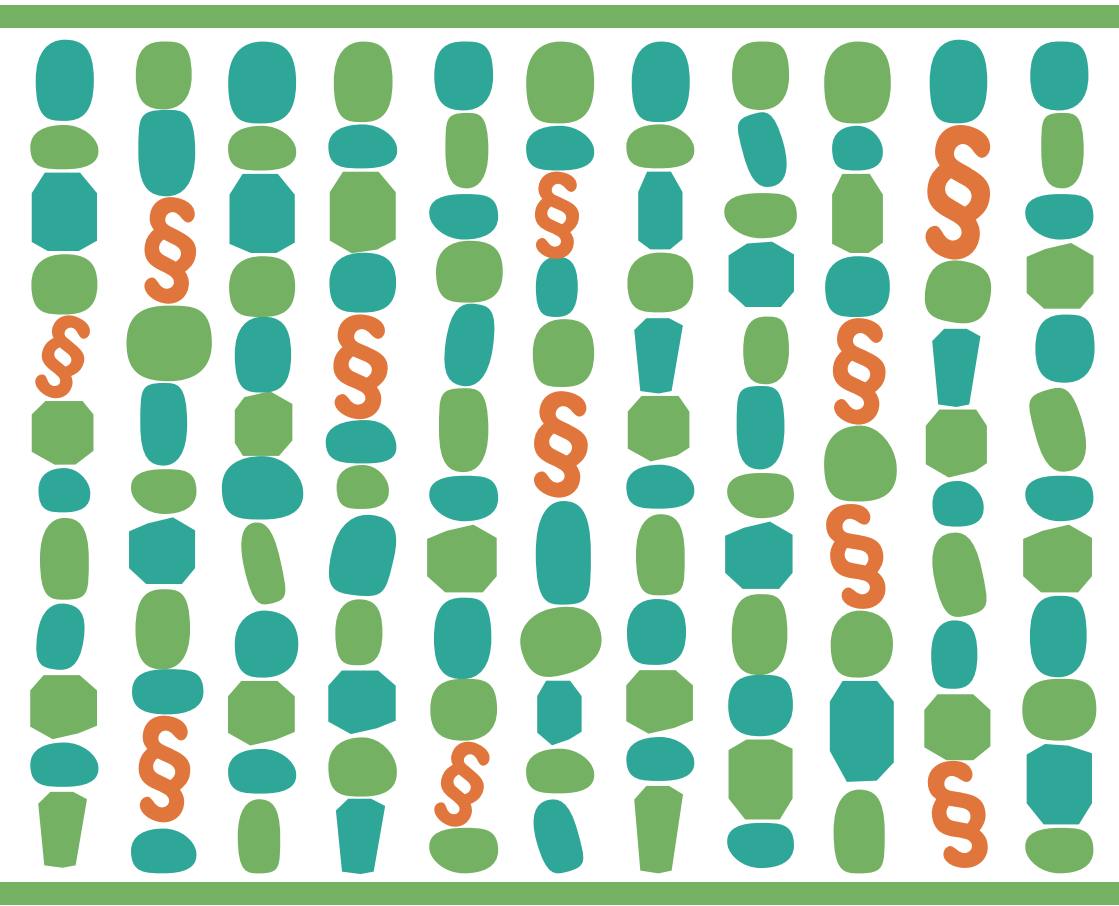
Skolverket delar ut statsbidrag inom prioriterade områden som till exempel yrkesutbildning för vuxna, matematik och teknik. www.skolverket.se/statsbidrag

Forskning

För att forskningsresultat ska komma till användning inom skola och utbildning gör Skolverket en satsning på att föra ut dessa resultat. www.skolverket.se/forskning

Stöd för systematiskt kvalitetsarbete

Varje huvudman ska planera, följa upp och utveckla sin verksamhet på ett sådant sätt att verksamheten når sina uppsatta mål och resultat. Skolverket har information, verktyg och publikationer som kan vara till hjälp i detta arbete. www.skolverket.se/kvalitetsarbete och www.skolverket.se/fritidshem

Skolverket

www.skolverket.se